

**Akademien för utbildning och ekonomi
Avdelningen för Religions- och Utbildningsvetenskap.**

Stamning

- Några pedagogers erfarenheter av barn med stamning

*Josefin Armblad
December 2010*

Examensarbete, 15 hp
Ämne
Pedagogik

**Lärarprogrammet
Handledare: Kajsa Jerlinder
Examinator: Peter Gill**

Sammanfattning

I studien intervjuades sex stycken olika pedagoger från olika förskolor. De intervjuade var förskollärare och barnskötare. Syftet var att få reda på vad pedagogerna i verksamheten gör för att hjälpa stammande barn samt ta reda på hur viktigt pedagogerna anser att barnens språkutveckling är. I intervjun fick pedagogerna bland annat frågan om vad de har för erfarenhet av stammande barn, hur dem arbetar med barns språkutveckling och om de har träffat på stammande barn under deras tid i förskolan.

Intervjuerna skedde på pedagogernas arbetsplatser på en bestämd tid som passade pedagogerna som skulle bli intervjuade. Resultatet blev att de flesta av dem intervjuade pedagogerna inte hade stött på några barn som stammade och pedagogerna som hade gjort det lät bara barnet vara utan att göra några speciella åtgärder. Alla pedagogerna belyste vikten av att arbeta med barns språkutveckling och gav exempel på vad dem gör för att arbeta med språkutveckling.

Nyckelord: Stamning, förskola, barns språkutveckling

Innehållsförteckning

Inledning	s. 4
Syfte och frågeställning	s. 6
Bakgrund	s. 7
- Barns språkutveckling	s. 7
- Stamning	s. 8
- Vad är stamning?	s. 8
- Vad beror stamning på?	s. 10
- Hur ska pedagogerna i förskolan göra för att träna barnens tal?	s. 11
- Logopeden	s. 12
- Talpedagogen	s. 12
Metod	s. 13
- Metod val	s. 13
- Förundersökning	s. 13
- Urval	s. 14
- Intervjupersonerna	s. 14
- Genomförande	s. 14
- Tillförlitlighet	s. 15
- Etiska aspekter	s. 15
Resultat och analys	s. 16
- Stammande barn	s. 16
- Sång och ramsor	s. 16
- Vikten av språkutveckling	s. 17
- Sammanfattning	s. 17
Diskussion	s. 18
- Diskussion av metod	s. 18
- Diskussion av resultat	s. 18
- Sånger och ramsor	s. 19
- Förslag till vidare forskning	s. 19

Litteraturförteckning

Bilaga 1

Inledning

Orsaken till varför jag valde att skriva ett examensarbete om stamning i förskolan är på grund utav att en som jag känner stammar. Under den här personens liv har inte förskolan eller skolan försökt att arbeta med stamningen eller gett den här personen någon särskilt hjälp att få ett rikare tal. Jag tyckte därför att det vore intressant att försöka undersöka om detta är ett fenomen som är vanligt och om fler stammande barn glömts bort i förskolan.

Många personer har stammat genom tiderna, till exempel konungar och andra kända personer som Marilyn Monroe, Charles Darwin, Winston Churchill, Orup, Ingmar Bergman med flera. Men det sägs även att Moses från Bibeln ska ha stammat och att han därför bad sin bror Aron att läsa upp de tio budorden för det Israelska folket (Larsson, 1978). För att uppmärksamma stamningen som funktionsnedsättning så har EU kommissionen utsett den 22 oktober till Internationella Stamningsdagen (wikipedia).

Forskare talar om att vårt språk är medfött men det har visats att ett barn som inte får språklig stimulans av sin omgivning inte lär sig prata (Rudberg, 2006). Det kan vi till exempel se hos gravt hörselskadade barn som inte kan höra sitt eller andras tal (a.a). Den språkliga stimulansen är därför något väldigt väsentligt i ett barns uppväxt. *"Barn lär sig språket genom att samtala med andra människor. De hör, ser och känner när vi talar med dem, och så småningom lär de sig att tala själva"* (Stendahl, 1980:14). Därför valde jag att undersöka vad pedagogerna gör för att hjälpa barn som stammar och ta reda på hur viktig pedagogerna anser att barnens språkutveckling är.

Det har gjorts forskningar om vad lärare vet om stamning och hur de uppfattar barn som stammar men ingenting om vad lärare eller pedagoger gör för att hjälpa barn som stammar.

Det har framkommit i undersökningar att lyssnaren lätt får en negativ inställning till någon som talar fel och att vi ser avvikelser som negativt (Rudberg, 2006). Detta kan då vara väldigt negativt för barnet under dess uppväxt och liv. Bland många föräldrar till stammande barn är detta en vanlig rädsla.

Larsson (1978) skriver om olika personer som inte fått arbeta med vad de vill, som blivit mobbade, inte kunnat prata i telefon, levt i rädsla och levt ensamma bara på grund av deras stamning. Om de här personerna hade fått ordentlig hjälp i tidig ålder kanske deras stamning inte hade varit ett så stort problem.

Rudberg (2006) skriver att det har varit tabu att arbeta direkt med stammande barn och att alla trodde att det skulle gå över om ingen fokuserade i det. Detta ledde till att många fick hjälp för sent med sin stamning och att många personer minskade sina chanser till ett bättre språk markant.

Språkförseningar kan bero på ett flertal olika saker, till exempel kan det vara miljön, sen mognad eller ärftlighet. Bland barn som stammar så har 30-40% av dessa barn någon i deras familj eller släkt som också stammar. Både Rudberg (2006) och Stendahl (1980) anser att det är viktigt att börja så tidigt som möjligt med att hjälpa barnen med deras språkförmåga. Det är viktigt att börja redan i förskoleåldern och att personalen inte väntar tills barnet börjat i skolan. Om detta sker har barnet en större chans att hinna ikapp med sina jämnåriga kamrater.

I allmänna råd för förskolan (2005) står det att: *"I samarbete med hemmen ska förskolan skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn utvecklas rikt och mångsidigt. Den pedagogiska verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan i en miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och lärande"* (skolverket, 2005, s.9).

Det finns flera olika typer av stamning och stamningen är väldigt individuell, men det är viktigt att vi motiverar barnen att vilja arbeta med sin stamning för att kunna få ett bättre tal. Rudberg (2006), Axelsson och Nordlund (2004) skriver att det är en procent av den vuxna befolkningen som stammar och att det är fyra till fem procent som har stammat under en period i deras liv. Vissa barn som inte blir förstådda för deras tal väljer istället att ta till knytnävarna eller andra sämre sätt för att kommunicera (Rudberg, 2006). Det finns även barn som blir retade för sitt språk och som då väljer att sluta tala helt. Konsekvenserna av att inte hjälpa barnet att kommunicera redan i tidig ålder kan alltså bli väldigt allvarliga.

Det finns två olika typer av kommunikation, den muntliga och den icke muntliga. Arnqvist (1993) skriver att vi kan förstärka vårt tal genom icke-muntlig kommunikation. Icke-muntlig kommunikation är kommunikation som inte talas, till exempel om någon nickar eller använder sig av tydligt kroppsspråk. Ett exempel på när icke-muntlig kommunikation förstärker den muntliga kommunikationen är om ett barn svarar *ja* och samtidigt nickar instämmande. Den muntliga kommunikationen delas sedan in i två delar, den språkliga och den icke språkliga kommunikationen. Den språkliga kommunikationen i den muntliga kommunikationen är orden som du använder och kombinerar. Den icke språkliga delen är vilket röstläge som används, betoningen och tonhöjden.

"Barn tror vad de ser och inte vad du säger. Barn gör som du gör och inte som du säger" (Stendahl, 1980:24). Därför är det viktigt att ha en bra barngrupp där alla accepterar att vi alla är olika och talar olika. Om ett barn inte känner att den passar in med de andra barnen kommer den heller inte göra det bara för att en vuxen säger att den passar in. Ett barn behöver känna det och se det själv för att tro på det.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Barn som inte får hjälp med sina talsvårigheter i tidig ålder riskerar att få ett mycket sämre språk än om dessa barn hade fått hjälp i tid (Rudberg, 2006). Yeakle och Cooper (1986) gjorde en forskning som visade att lärare för barn i alla åldrar hade stora brister i deras kunskap om stamning. Det visades även att förskollärarna samt lärarna upp till årskurs två ansåg att stamning var den svåraste talsvårigheten i barnens kommunikation.

Syftet med den här undersökningen är således att ta reda på vad pedagogerna i förskolans miljö gör för att främja talet hos barn som stammar. Kan pedagogerna någonting om stamning? Samt undersöka hur viktigt pedagogerna anser att språkutvecklingen är och vad som görs för att pedagogiskt stimulera barnens språk. I Skolverkets Allmänna råd för förskolan (2005) står det att läroplanen säger att förskolans verksamhet skall anpassas till att alla barn är olika och att det kräver att personalen kan ändra sin verksamhet beroende på vilka barn som ska delta (skolverket, 2005). Anpassar pedagogerna sig efter att det finns ett stammande barn på deras förskola?

I skolverket (2003) så står det att *"Om ett barn stammar kan detta ses som ett dolt funktionshinder som kräver kunskap och förståelse från personalens sida"*. Därför är det viktigt att se om det finns någon sådan kunskap hos pedagogerna som arbetar i förskolans verksamhet.

Frågeställningar

Mina frågeställningar är:

- * Vad uppfattar några intervjuade pedagoger att det görs åt stamning i förskolan?
- * Hur anser några intervjuade pedagoger att de hjälper barnen som stammar i förskolan?
- * Hur viktigt anser några intervjuade pedagogerna att språkutvecklingen är och vad uppfattar pedagogerna att de gör för att stimulera den?

Bakgrund

I bakgrunden presenteras en redogörelse för vad stamning är, vad det kan bero på och vad pedagogerna kan göra för att underlätta för de stammande barnen. Samt tidigare forskning och information om barns språkutveckling för att få förståelse för varför det är viktigt att arbeta med stamning.

Barns språkutveckling:

Under barnets första levnadsår så utvecklas barnens språk väldigt fort (Arnqvist, 1993). Lenneberg (a.a) ansåg att språkutvecklingen sker fram till puberteten och att det sker i den vänstra hjärnhalvan. Arnqvist (1993) hävdar att det framkommit att hjärnan specialiserar sig tidigare än så och att språket främst utvecklas i förskoleåldern. Under förskoleåldern utvecklas ordförrådet enormt. Först lär sig barnet ord för olika objekt och saker, till exempel bok, djur eller bil. Sedan för handlingar och ord för tillstånd, som till exempel sjuk, arg, ledsen. När barnet sedan börjat skolan kan det redan cirka 10 000 ord.

Arnqvist (1993) hävdar att de flesta barn börjar jollra vid sex månaders ålder. Att de säger sitt första ord mellan åtta till arton månader och att när barnet blivit fyra till fem år så behärskar dem sedan de grundläggande grammatiska reglerna. Evenshaug och Hallén (2001) skriver att det är väldigt stora skillnader i barnets språkutveckling och att det första ordet kan ske vid nio månaders ålder för vissa och vid sexton månaders ålder för andra. Vissa forskare anser att barnet lär sig sitt språk genom antingen arvet eller miljön medan andra hävdar att barnet bara imiterar det de hör. Arnqvist (1993) hävdar att det är barnets sociala bakgrund som påverkar barnets språkutveckling. Till exempel så ska barn från vältaliga hem där det talas mycket och korrekt snabbare lära sig ett bra språk än någon som lever under motsatta förhållanden.

”Det viktigaste för barns språkliga utveckling är samvaron med en stimulerande vuxen”
(Stendahl, 1980:15).

Ett bevis för vikten av att träna barns språk tidigt är en flicka som hittades som tonåring. Hon hade inte fått tala under sin barndom och fick därför försöka lära sig det som tonåring, på grund av hennes höga ålder blev språket aldrig så bra och flytande som hennes jämnåriga talade trots att hon hade fått mycket hjälp och övning (Evenshaug och Hallén, 2001).

”Barn använder språket för att förmedla sina behov, känslor och attityder till omvärlden”
(Arnqvist, 1993:10).

Barn kan förstå språket utan att själva kunna använda det. Det kan vi till exempel se när vi ber barnet gå och hämta något och de gör det utan att barnen själva kan säga de orden. De lär sig även att tala genom att tala med vuxna eller med andra barn (Arnqvist, 1993).

De tre vanligaste språksvårigheterna är språkets form, språkets innehåll eller språkets användning. Ordet språkstörning är ett väldigt brett begrepp och innefattar allt från en treåring som inte kan tala till en tioåring som inte kan ljuda. Arnqvist (1993) skriver om vikten av att barnets omgivning kommer överens om att göra likadant med barnet angående dess språkträning och att de håller sig informerade av varandra för att barnet ska få en bra språkutveckling. Talfel kan bero på hur barnets mun fungerar, till exempel om läppmotoriken eller läppljudet inte är som det ska, kan det låta väldigt konstigt. Även tungspetsen och tandljudet påverkar vårt tal (Rudberg, 2006).

”Alla barn behöver en aktiv språkstimulans för att utveckla sitt språk, så att det blir ett rikt och mångfacetterat redskap att uttrycka och kommunicera tankar, idéer och känslor” (Öhman, 2000:176).

Stamning

De flesta känner någon som har stammat eller stammar. Bakåt i tiden försökte läkare bota stamning genom att ta bort delar av tungan, djävulsutdrivning, stödproteser för tungan eller operationer i hjärnan (Rudberg, 2006). Larsson (1978) skriver om att det även har använts elchocker eller hypnos för att bota stammare. Larsson (1978) skriver även om olika personer som inte fått arbeta med vad de vill, blivit mobbade, inte kunnat prata i telefon, levt i rädsla och levt ensamma bara på grund av deras stamning. Om dessa fått ordentlig hjälp i tidig ålder kanske det inte hade varit ett så stort problem för dem.

Crowe och Walton (1981) fann i sin forskning att det fanns ett samband mellan den negativa inställningen till stamning hos några lärare och deras kunskap om stamning. Det visade sig att dessa lärare inte hade någon elev som stammade i deras klassrum. Även Axelsson och Nordlund (2004) gjorde en undersökning om detta med högstadielärare i Sverige och fick samma resultat.

Vad är stamning?

Rudberg (2006) skriver att det finns olika typer av stamning, tre av dem är: Upprepningar av stavelser och enskilda ljud. Det kan till exempel vara när någon säger a-a-apelsin eller lj-lj-ljung. Den andra är förlängningar av ljud (mer utvecklad stamning). Den tredje är pauser före eller mitt i ord – markerade av kramp.

Synbara symptom tillhör den avancerade stamningen och de är till exempel darrningar på läpp, haka och ögonlock. Vid hård kramp skjuts läpparna eller tungan fram och hos svårt stammande så kan hela kroppen vara ingripet i arbetet att tala (Rudberg, 2006).

Den *enkla* stamningen som sker utan kramper kallas primärstamningen eller klonisk stamning.

Det vanligaste kännetecknet för stamning är avbrutna ord men det finns även barn som upprepar ord men som inte stammar och det kallas för iterering och används när det är upprepningar av hela ord som samtidigt klassas som *normala avvikelser* (Rudberg, 2006).

Stamning handlar mycket om den inre stamningen, som är dold för alla utom den som stammar. Dold stamning är allting den stammade känner till om sitt stammande och alla knep den använder för att dölja stamningen och spela *normal*. Tecken på inre stamning kan vara att den stammande säger *öh, liksom, alltså* eller *vad jag vill säga är* innan den börjar prata eller att den stammande harklar sig innan den ska prata. För att få mer tid att dölja eller förhindra stamningen som kommer. Dessa tecken syns sällan hos små barn och kommer senare när stamningen är mer utvecklad och besvärlig (Rudberg, 2006).

Det är fyra gånger så vanligt med stamning hos pojkar än hos flickor. Forskarna tror att det beror på skillnaden i mognadsgrad hos de neurologiska systemen i förhållande till ålder, skilda psykosociala uppväxtvillkor, tidigare språklig mognad hos flickor eller en kombination av allt (Rudberg, 2006). Cirka 80 % av alla de barn som stammar slutar att stamma innan vuxen ålder och 70 % av de barn som fortfarande stammar när de når skolåldern slutar oftast aldrig att stamma (a.a). Stamning kan även förekomma helt plötsligt hos en person som till

och med redan upplevt puberteten. Oftast beror stamning som börjar i vuxen ålder på någon skada som tillkommit mot huvudet.

Lundberg (1995) skriver om åtta olika stamnings svårigheter med det första som minst problem och det högsta talet som störst problem. Den första och svåraste stamningen är när det är *fler upprepningar per ord*. Den andra är när det är *neutralvokal i upprepningar*. Den tredje är när det blir *förlängning av ljud*. Den fjärde svårighetsgraden är *darrningar*, som oftast sker i läpparna. Den femte är när det blir *höjning av tonläge vid utdragning*. Den sjätte svårigheten är *spänning och kramp vid tal*. Den näst minsta svårigheten är när den som stammar har *tecken på fruktan*. Den sista och minsta svårigheten med stamning är när den som stammar *undviker* att tala och att stamma.

Oliver Bloodstein (Rudberg, 2006) delade in stamningen i fyra olika utvecklingsfaser: Den första fasen sker när barnet är i åldern två till sex år. Stamningen kommer och går. Oftast är det upprepningar av småord. Repeterar vid iver, spänning och stark tallust. Barnet verkar inte bekymra sig över sin stamning.

Den andra fasen är vanligast i låg och mellan stadiet. Men enligt Bloodstein är den vanlig redan från fyra år upp till vuxen ålder. Väsentligt kroniskt, personerna stammar lite då och då utan någon förvarning.

Den tredje fasen sker oftast från åtta år upp till vuxen ålder. Vissa situationer, ord eller ljud är svårare än andra att uttala. Individerna använder synonymer när den får snabba känningar av stamningen för att slippa stamma. För många personer stannar utvecklingen av stamningen på den här nivån.

Den fjärde och sista fasen är en svårartad och fullt utvecklad stamning. Förekommer främst bland ungdomar och vuxna personer. Personerna har livliga förkänningar av stamningen. Det är en klar minoritet som hamnar på den här fasen och dessa personer blir kommunikativt handikappade.

Dessa faser kan variera från dag till dag och åldern sägs vara väldigt genomsnittlig.

”För att barn ska komma vidare i sin språkutveckling är det allra viktigast för dem att de har någon att tala med, någon som lyssnar noga och som kan få barnen att känna hur roligt och meningsfullt det är att försöka tala” (Stendahl, 1980:11).

Vad beror stamning på?

Det finns flera olika teorier om vad stamning kan bero på till exempel kan det vara ärftligt, en hjärnskada eller så kan det bero på en skrämselevelse som barnet varit med om. Det kan ta ett tag efter händelsen innan någon börjar märka någonting vilket gör att föräldrarna ofta inte kopplar ihop händelserna med varandra (Rudberg, 2006 och Lundberg, 1995). Larsson (1978) hävdar att det då oftast ligger till så att barnet stammat före händelsen men ytterst lite och att chocken lätt till att stamningen blivit värre.

Lundberg (1995) anser att det handlar om dessa fyra kategorier och Rudberg (2006) och Larsson (1978) anser att det handlar om den första till den tredje kategorin. Den första kategorin handlar om att *Stamning har en kroppslig orsak*. Vilket innebär att den högra hjärnhemisfären inte samarbetar riktigt med den vänstra. Samt att miljön måste hjälpa till för att stamningen ska utlösas.

Den andra kategorin handlar om att *Stamning har en psykisk orsak*. Det innebär att stamning är ett sätt att uttrycka en neuros – den primära neurosens symptom. Att stamningen sker på grund utav något psykologiskt.

Den tredje stamning är något som *förvärvas genom inläring*. Det innebär att omgivningens påverkan bestämmer om stamningen ska utvecklas eller inte. Att barnen lär sig stamma och att det inte är slumpmässigt. (Dock visar forskningen att om du belönar stamning så minskar den istället för att den ökar och bestraffar du den så ökar den).

Den fjärde kategorin handlar om att stamning kan förvärvas på flera olika sätt, olika för olika personer.

Risberg (2001) håller på med en forskning om att stamning beror på neurologi i hjärnan. Vilket stämmer överens med den andra kategorin som nämns här ovan. Den teorin höll även logopeden som jag talade med om. Risberg (2001) har även en teori om att stamning kan bero på att båda hjärnhalvorna försöker styra talet samtidigt och att det då blir en konflikt, han påpekar dock att han inte vet ännu om så är fallet.

En annan teori är att stamning är ärftligt, bland barn som stammar så har 30-40% av dessa någon i deras familj eller släkt som också stammar (Rudberg, 2006). Dock betyder det inte att barnen ärver samma stamning som deras släkting har utan barnet kan ha en helt annan stamning.

Starkwather hade en teori om att stamning hos barn beror på att omgivningen har för höga förväntningar och krav på barnets tal och språkliga förmåga (Bergström och Lidström (2006). Även Oliver Bloodstein ansåg att stamningen blev värre utav för mycket krav från omgivningen (a.a).

Hur ska pedagogerna i förskolan göra för att träna upp barnets tal?

Lundberg (1995) skriver att det är viktigt att observera det stammande barnet. Ta reda på när barnet pratar som bäst och när barnet pratar som sämst. Samt att försöka hjälpa barnet genom att uppmuntra där talet kommer flytande och försöka undvika situationer där talet är som sämst.

”Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling. Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar och behov” (utbildningsdepartementet, 1998:6) .

Svensson (2008) skriver att språklekar leder till att barn blir medvetna om språket och att det skapar kontakt emellan barnen. Dessa lekar får dock inte ske när barnet misstänker att man gör dem för att öva någonting, utan det bästa är om det sker spontant för att dem är roliga.

Öhman (2000) skriver att om vi har dialoger och samtalar med barn på ett givande sätt så tar vi vårt pedagogiska ansvar. Men det handlar inte bara om att prata och samtala utan vad vi säger i våra samtal och vad vi frågar barnen om. Samtalar vi med dem eller frågar vi ut dem? Även Svensson (2008) skriver om vikten av att barnet får flera utvecklande samtal per dag.

Stendahl (1980) anser att den bästa språkstimulansen får barn genom sinneslekar där de får prata om vad de upplevt. För språket är hörseln det viktigaste sinnet och det kan tränas med

olika ljud lekar. Stendahl (1980) anser även att ”*innan barnen lär sig tala rent måste de kunna skrika, tugga, suga, blåsa och svälja*” (s.21). Det behövs vältränade muskler i munnen för att kunna röra munnen bra och kunna tala ordentligt. Genom tal, lek, rim, sång och ramsor kan vi träna upp barnen på ett roligt sätt. Till exempel kan barnen träna på att suga genom att suga fast papper med ett sugrör eller suga vatten från ett fat. För att träna på att blåsa kan barnen blåsa såpbubblor, stå i ring och försöka få en fjäder att hålla sig i luften genom att blåsa på den eller blåsa med ett sugrör i vatten. När vi låtsas äta olika maträtter så tränar vi upp vår tugg förmåga, då kan vi äta saker som är sega, svår tuggade eller lätt tuggade.

Det är viktigt att lyssna på barnet och vara aktiv i samtalet (Stendahl 1980). Avbryt inte barnet och låt den tala klart. Titta på barnets kroppsspråk när den berättar någonting, är det allt den vill säga eller menar den egentligen någonting annat. Det viktiga är inte att barnet talar ett perfekt tal som möjligt utan ett tal som fungerar för barnet. Rätta inte barnet eller försök få den att prata ett svårt språk utan var nöjd med ett lättare språk (Lundgren, 1995).

Apraxi innebär att barnet har svårigheter att kontrollera kroppens rörelser, till exempel styra tungan och munnen rätt för att tala rätt vilket leder till att det blir fel. Dyspraxi är en lättare version av Apraxi och kan förbättras genom att träna barnets läppmotorik och tungans rörelse. Men det är viktigt att vi vet att det är detta barnet har innan vi tränar upp barnet så det inte beror på något annat (Rudberg, 2006). Det finns mängder med saker i vår mun och på vårt ansikte som påverkar vårt tal, till exempel hur mjuk gom vi har. Det är alltså många saker som samarbetar för att talet ska fungera. Ju tidigare vi märker en sådan sak hos ett barn, desto tidigare kan vi börja med övningar, lekar eller andra åtgärder som stärker talet hos barnet (Alm, 1995).

Lundberg (1995) skriver att logopeden Lennart Larsson talade mycket om att ingen skulle vara rädd för att tala om stamningen vid sitt rätta namn, eller att undvika att tala om stamningen med barnet. En del forskare som till exempel Alm (1995) och Rudberg (2006) hävdar att barnet är omedvetet om sin stamning men i flera undersökningar där de frågat barnet om hur de talar fått svar som bevisar att barnet är mycket medvetet om dess tal. Lennart Larsson (Lundberg, 1995) menade att om vi inte talar om stamningen så skambelägger vi den och får stamning att verka som någonting dåligt och fel.

Logopeden

Det finns två olika yrkesutövare som hjälper barn med talsvårigheter, både logopeder och talpedagoger. En logoped arbetar oftast på sjukhuset medan en talpedagog arbetar i skolan. Det har bestämts att talpedagoger inte får arbeta med stamning utan de får en remiss till en logoped som har utbildning för att kunna arbeta med stammande barn genom till exempel terapi. Logopedens arbete på förskolan handlar om att handleda föräldrar så att dem kan stimulera sitt barn i dess språkutveckling. Det handlar inte om att få barnet att tala perfekt utan att barnet ska kunna tala som det vill, när det vill med vem det vill och trivas med sitt tal.

I arbetet med de minsta barnen är föräldrarna väldigt viktiga för barnets språkutveckling, föräldrarna kan observera barnen hemma och se var det funkar bättre eller sämre för dem. Logopedens möte med barnet består främst av lek och avslappnat tal i en trygg miljö (Stendahl 1980).

Talpedagogen

En talpedagog läser en ettårig fortbildning från lärarutbildningen på högskolan. Dennes arbete varierar från förskola till förskola och från olika kommuner. Talpedagogen ska fungera som en resurs för skola och förskola med att hjälpa barn med talsvårigheter.

Metod

Här presenteras hur min undersökning har gått till. Vilka metodval som gjorts och varför jag har valt att göra dessa val.

Metodval:

Jag ville veta vad pedagoger visste om barn som stammar och hur de agerar kring dessa barn samt deras uppfattning om barns språkutveckling. Därför valde jag att göra en kvalitativ intervju med frågor som svarade på det jag ville veta. Genom en kvalitativ forskningsintervju kan intervjuaren direkt söka svar i underförstådda budskap genom att sända tillbaka de, och på så sätt få svar på en gång om tolkningen är korrekt (Kvale, 2007). Kvalitativt inriktad forskning innebär att datainsamlingen fokuserades på till exempel kvalitativa intervjuer och tolkade analyser (Patel och Davidson, 2003). Under min intervju valde jag att använda mig av så öppna frågor som möjligt för att få varierade svar samt så vanliga och tydliga ord som möjligt utan några negationer (a.a).

Fördelen med att intervjua är att jag kan få veta personens egna åsikter kring ämnet samt få utförligare svar beroende på mina frågor. Svaren blir oftast bättre och mer olika varandra vid en intervju än vid en enkätundersökning där svaren oftast bara kan bli *ja* eller *nej* beroende på hur du ställer frågorna. Patel och Davison (2003) anser att *"vid en intervju så kommer motivationen ytterligare att påverkas av den personliga relationen som uppstår mellan oss och intervjupersonen under själva intervjun (s.71)*. Många personer tycker det är jobbigt att fylla i en enkät där du ska skriva en massa svar, då kan det vara bättre att tala med personen som då kan få ett helt annat flyt i svaren samt att du inte behöver be om tillstånd för att göra en intervju som du behöver för att få dela ut en enkät (Patel och Davidson, 2003). I min undersökning har jag endast intervjuat sex stycken informanter vilket gör att mitt resultat inte blir så omfattande. För att få ett mer omfattande resultat hade jag behövt mer tid och mer informanter.

Nackdelen med intervju kan vara att personalen kan känna sig tvungen att prestera bra och ha genomtänkta svar som då kanske inte alltid blir så ärliga. Enligt Patel och Davidson (2003) så kan ett problem med intervju vara att den som blir intervjuad upplever att den som intervjuar dömer den eftersom att vi även talar med våra gester och kroppsspråk. Ett höjt ögonbryn kan då leda till att personer som blir intervjuad börjar ändra sin historia. Om personen som blir intervjuad är stressad kan det leda till kortare och inte så utförliga svar på intervjufrågorna. En annan nackdel kan vara att när du antecknar svaren kanske du inte hinner få med allt och missar intressanta öppningar i samtalet på grund av att du är upptagen med att anteckna informationen. Att föra anteckningar under en intervju kräver att du har träning på att göra det (Patel och Davison, 2003).

Förundersökning:

Från början var min tanke att jag skulle använda mig utav en intervju med en talpedagog men alla talpedagoger och förskollärare som jag talade med hänvisade mig till logopedmottagningen. Intervjun med talpedagogen skulle ha gett mig information om hur de arbetar med stammade barn och eventuellt visat mig konkreta exempel. Jag ringde flera talpedagoger som arbetar i kommunen och de svarade att de inte arbetade med barn som stammade och en sa att hon inte ens ansåg sig ha befogenhet att arbeta med stammade barn. Efter jag fått informationen att jag istället borde prata med en logoped så kontakta jag logopedmottagningen. Då var mitt nästa steg att intervjua en logoped för att jag trodde att logopederna även arbetade med barn på förskolor. Under intervjun på hennes arbetsplats fick jag veta att så inte var fallet så jag valde att använda intervjun för att få information om vad

som görs för barn som blivit remitterade till en logoped och få mer på fötterna om stamning. Intervjun med logopeden blev därför en förundersökning som gav mig annorlunda kunskap än den jag fann i litteraturen (Patel och Davidson, 2003). Jag hade mer uppfattat det som att talpedagogen arbetade med stammande barn vilket intervjun visade att så inte var fallet. Jag valde sedan att inte använda den intervjun i mitt arbete på grund utav att den inte hade någon relevans för att ta reda på vad pedagogerna i förskolan gör. Från den informationen som jag fick i intervjun med logopeden framställde jag sedan mina frågor som jag utgick från under intervjuerna.

Urval:

Jag ringde till olika förskolor i kommunen och bestämde träff med sex stycken olika pedagoger. Fyra är förskollärare och två är barnskötare och alla sex är kvinnor. Jag hade ingen tidigare vetskap om pedagogerna eller deras kunskap inför intervjun. Jag valde inga specifika förskolor utan tog de som verkade ligga i närheten av där jag bor.

Intervjupersonerna:

Jag har intervjuat sex stycken olika pedagoger på olika förskolor. Pedagogerna är både förskollärare och barnskötare samt arbetar i olika städer. Alla pedagogerna är kvinnor. Förskollärarna slutförde sina utbildningar mellan åren 1987-2007. De två pedagogerna som är barnskötare slutförde sina utbildningar mellan åren 1990-1998.

Genomförande:

Jag började med att besöka kommunens hemsida för att ta reda på vad det finns för olika förskolor i min kommun. Sedan ringde jag flera olika förskolor för att ta reda på om det fanns något barn som stammade på deras förskola, då uppgav dem som jag talade med att det inte fanns några barn som stammade på deras förskola. Jag bytte därför taktik och ringde några andra förskolor som fanns med på listan för att boka in intervjuer med både förskollärare och även barnskötare. Först hade jag tänkt mig enbart förskollärare men ändrade mig eftersom det viktigaste inte var deras utbildning utan att personalen arbetade med barn i förskolan.

När jag pratade med pedagogerna som var intresserade utav att bli intervjuade så bestämde vi en tidpunkt rätt snart efter samtalet och så skedde intervjun på deras arbetsplats. Kvale (2007) anser att det uppstår en god insikt i intervjupersonens livsvärld under en intervju vilket då leder till en spännande upplevelse. Informationen som jag fick under intervjun valde jag att anteckna under tiden som intervjun pågick. Då intervjuerna inte behövde vara direkt citerade fungerade den här metoden lika bra och intervjupersonerna behövde inte känna något obehag av att bli inspelade. För att kunna ta del av intervjupersonens kunskap bör inte frågorna vara för preciserade och intervjuaren vara lyhörd och nyfiken. Intervjuaren bör vara kritisk mot sina egna antaganden och hypoteser under intervjun (Kvale, 2007).

Intervjufrågorna fick jag inspiration till ifrån mitt möte med en logoped och genom att läsa andra personers uppsatser.

Tillförlitlighet

Intervjun blir inte tillförlitlig om intervjuaren har använt sig av en *intervjueffekt* som har påverkat den som blir intervjuad på ett sådant sätt att den har märkt vad intervjuaren söker för svar av personen (Patel och Davidson, 2003). Därför ställdes inga ledande frågor under intervjun utan frågorna skulle ses som öppna och lätt besvarade. Det är även viktigt att inte använda sig utav något onödigt kroppsspråk som skulle få intervjuaren att vilja ändra sin historia. Med fler deltagare i undersökningen hade tillförlitligheten av resultatet ökat.

Etiska aspekter

Jag informerade intervjupersonerna innan intervjun om att jag inte skulle använda mig av några riktiga namn i slutrapporten samt syftet med intervjun och att intervjun var konfidentiell. Patel, Davidson (2003) och Bjereld (2007) med flera, anser att det är viktigt att informera de som ska bli intervjuade före intervjun om vad som ska ske. Nyberg (2000) anser att det är viktigt att forskaren under uppfyller kraven för anonymitet, konfidentialitet och tystnadsplikt under genomförandet av en undersökning. Vid mina intervjuer använde jag mig inte utav inspelningar eller transkriptioner utan antecknade bara ner informantens svar på ett papper. På dessa papper står inga namn och de förvaras hos mig med ingen tanke på att sprida informationen vidare.

Resultat och analys

I resultatet beskrivs vad jag kommit fram till efter min undersökning och mina intervjuer med pedagogerna.

Jag har intervjuat sex stycken olika personer som antingen är förskolelärare eller som är barnskötare.

Stammande barn

Ingen av de sex stycken personerna som intervjuades hade något barn på deras förskola som stammade. Tre av sex pedagoger har aldrig träffat ett stammande barn och hade ingen erfarenhet av att arbeta med sådant. Forskningen tyder dock inte på att barn som stammar varken är ovanlig eller på väg att minska, det bekräftades av logopeden som jag talade med. Tre stycken har alltså stött på barn i sin verksamhet som stammade, varvid det ena barnet hade tillgång till en resurs och de andra två barnen lät dem vara för att se om stamningen skulle försvinna med tiden.

Ingen av dem som jag har intervjuat gjorde något speciellt för att hjälpa stammande barn. De pedagoger som hade stött på barn som stammade svarade bara att dem väntade för att se om det växte bort och försökte be barnet att *ta det lugnt*. Vilket logopeden som jag talade med berättade att det är någonting som många gör men som ingen borde göra. En annan pedagog svarade att de försökte ge barnet som stammade mer tid och invänta svaret. Forskare som till exempel Rudberg (2006) anser att du måste börja arbeta så tidigt som möjligt med ett barn som verkar ha någon form av språkstörning eller behöver hjälp i sin språkutveckling. Ju tidigare desto bättre för att barnets tal ska bli så bra som möjligt. Om pedagogerna väntar och inte försöker hjälpa barnet tidigt så förhindrar de att barnets tal blir så bra som möjligt. Enligt Rudberg (2006) så skulle dessa barn ha behövt hjälp redan på förskolan och enligt skollagen så skall:

”Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling skall ges den omsorg som deras speciella behov kräver” (Sveriges riksdag, skollagen, lag1997:1212).

Sång och ramsor

Nästan alla pedagoger svarade att dem arbetar pedagogisk med språkutveckling genom att sjunga med barnen, rimma ramsor, läsa för dem och tala mycket med dem. De försökte alla att varva in det pedagogiska i deras dagliga verksamhet. Svensson (2008) skriver att språklekar leder till att barn blir medvetna om språket och att det skapar kontakt emellan barnen. Det behövs *vältränade* muskler i munnen för att kunna röra munnen bra och kunna tala ordentligt. Genom tal, lek, rim, sång och ramsor tränas barnen upp på ett roligt sätt (Stendahl, 1980). Dessutom krävs engagerande vuxna som tar tillvara alla tillfällen att ge barnen kunskaper och upplevelser som inbjuder till lek såväl i vardagen som i större lek projekt eller temaarbeten (skolverkets allmänna råd för förskolan, 2005).

Det största problemet som alla pedagogerna svarade att dem hade för att få en så bra fungerande pedagogisk verksamhet som möjligt var resurserna. Pedagogerna som jag talade med önskade alla att det fanns mer resurser för förskolan så att det kan anställas mer personal som skulle leda till att pedagogerna kunde få mer enskild tid med barnen och på så sätt kunna hjälpa barnen att utvecklas mycket mer. Arnqvist (1993) tar upp att barnen lär sig genom att vara och tala med vuxna. Detta skulle speciellt gynna de barn som behöver lite mer hjälp och uppmärksamhet än andra barn. Atterström, Persson (2010) frågar sig om det verkligen är *en*

skola för alla när samhället förändras och skolan ständigt måste skära ner på sina resurser vilket leder till sämre möjligheter för dem som behöver lite extra eller annorlunda hjälp.

Vikten av språkutveckling

Samtliga intervjupersoner ansåg att det var viktigt med barnens språkutveckling. Två av pedagogerna ansåg att det inte går att kommunicera utan ett bra språk. En annan ansåg att det lägger grunden för barnets tal och den sociala samvaron. En annan pedagog svarade att grunden läggs i den förskoleåldern och att små barn kan prata bara de får rätt verktyg.

Fem av sex stycken berättade att deras syn på språkutveckling har förändrats sen de började arbeta i verksamheten. Det bekräftar att du inte blir färdig förskollärare i och med att din utbildning är klar eftersom det är tydligt hur din bild av något förändras under din tid i verksamheten. Arnqvist (1993) skriver att barn kan förstå språket utan att själva kunna använda det. Till exempel när vi ber barnet gå och hämta något och de gör det utan att barnen själva kan säga de orden. Lundberg (1995) anser att det är viktigt att vi skapar tillfällen där vi vet att barnen kommer att tala bra istället för att skapa tillfällen där barnet talar sämre. Med mer medvetna pedagoger kommer en bättre verksamhet. Öhman (2000) belyser vikten av att barnen har en ökad språkstimulans för att de ska få ett så bra språk som möjligt.

En av pedagogerna ansåg att hon blivit mer medveten och mer erfaren. Samt att hon använder mer benämningar på ord än förr, till exempel *hämta den blå bilen framför hämta den*.

En annan pedagog svarade att *”idag så är barn mycket tidigare med att prata och dem kan mycket mer om allting. Mycket beror på att man pratar mer med barnen och deras tv tittande”*.

Sedan svarade en annan pedagog att *”jag ser att det har skett en positiv utveckling. Man har mer tro på dem små barnens förståelse idag. Trots att jag inte arbetat så länge så märker jag att det fokuseras mer på dem små barnen”*. Pedagogerna anser att barnen kan mer idag än vad de kunde förr, att personalen är mer medveten och att förändringarna är positiva.

Sammanfattning:

I resultaten framkom det att just dessa sex pedagogerna inte alls var särskilt insatta i stamning och hälften hade inte ens träffat något barn som stammar. De använde sig utav snarlika metoder för att arbeta med barns språkutveckling. Alla pedagogerna som jag intervjuade ansåg att deras syn på barn språkutveckling har förändrats sen de började sitt yrke. Och det som alla pedagogerna hade behövt för en bättre verksamhet var mer resurser.

Diskussion

Här diskuteras metoden för forskningen samt resultatet som framkommit.

Diskussion av metod:

Då mina intervjuer inte var så långa fungerade mitt val av metod bra. Vid en längre intervju hade det varit bättre med bandspelare för att kunna koncentrera sig på intervjun och inte behöva lägga tid på att anteckna.

Jag fick fram svar på det syftet som jag hade i början av undersökningen, för att få fram ett ännu tydligare resultat av min undersökning hade jag behövt intervjua fler pedagoger och haft mer tid till undersökningen. För att få en så säker undersökning som möjligt behövs så många personer som möjligt som kan ge underlag till undersökningen.

Intervjufrågorna fungerade bra men gav rätt korta och inte så utförliga svar. Vid mer öppnare frågor hade kanske svaren blivit mer utförliga men svarens längd grundade sig även på personalens oerfarenhet av barn med stamning. Om mitt urval hade varit mer planerat och specifikt, med till exempel personal som har erfarenhet av stammande barn hade troligen svaren blivit annorlunda samt resultatet. Dock hade inte undersökningen blivit lika sanningsstrogen om jag letade upp personer som hade erfarenhet då det handlade om att undersöka om förskolepersonalen hade någon erfarenhet av barn med stamning samt vad pedagogerna gör i sitt arbete med stammande barn.

I och med detta tror jag inte att intervjufrågorna hade blivit bättre utav att personalen hade fått mer information om intervjun eller intervju frågorna eftersom att de var väldigt enkla och självklara frågor. Om intervjupersonerna får frågorna i förväg kan det eventuellt få intervjupersonen att tänka för mycket på frågorna för att försöka svara så perfekt som möjligt vilket i sådana fall inte gör intervjun sanningsenlig. Mer oförberedda svar kan därför bli mer sanningsenliga samtidigt som de kan bli mer utförliga.

Diskussion av resultat:

Är det okunskap eller ointresse som gör att pedagogerna bara skickar barnen vidare till logopeden eller väntar på att stamningen ska "växa bort"?

Behöver pedagogerna mer utbildning inom området eller är det mindre barngrupper, mer tid i barngruppen och mer pengar som behövs?

Min undersökning var endast på sex personer så validiteten är inte så stor. Men om det stämmer att hälften inte träffat på något barn som stammat, kan det vara så att de missat barn som stammat för att barnet varit tystlåtet? Om det stämmer och flera barn missas på grund av att vi inte har tid att se alla barn så kan det komma att påverka barnen för resten av livet.

I allmänna råd för förskolan (2005) står det att: *"det är viktigt att personalen diskuterar hur barns utveckling och lärande kan följas och synliggöras för både barn och personal som stöd för att vidareutveckla det pedagogiska arbetet"* (skolverket, 2005:24). Samt att: *"Personalen ska skapa bästa möjliga förutsättningar för varje barn att utvecklas optimalt"* (skolverket, 2005:24). Trots detta svarade två stycken av de tre tillfrågade pedagogerna som hade stött på barn som stammade att de bara låtit barnet som stammade vara och väntat på att det skulle växa bort. Är det att vidareutveckla ett barns språk eller att låta barnet utvecklas optimalt när det inte görs några åtaganden? Om det här barnet fortsätter till skolan och sedan blir retad för dess språk så finns det chans att barnet slutar att tala helt (Rudberg 2006). Flera vuxna

personer som stammar har berättat hur de inte vågat ringa viktiga samtal, inte gå fram till folk och prata och genom detta förlorat stora delar av de saker som de flesta tar för givet i livet (Larsson 1978).

En viktig princip som gäller i förskolan är att barns behov av särskilt stöd ska tillgodoses i den ordinarie verksamheten hellre än genom särlösningar (skolverket, 2005:33). När barnen som stammar istället skickas till en logoped för att få hjälp med sitt tal på förskolan så får inte barnen det stöd som alla barn borde ha rätt till. Vad är det som gör att pedagogerna inte arbetar efter de rekommenderade råden? Är det resurserna som styr vilka barn som ska få hjälp och vilka som inte ska få det? Är inte tanken att: *”det är viktigt att personalen: strävar efter att se det unika hos varje barn och medvetet arbetar med olikheterna i barngruppen”* (skolverket, 2005:28). Kan det vara så att det behövs mer information i lärarutbildningen för till exempel vad som kan göras och hur det kan göras samt även fortbildningskurser för pedagoger som är intresserade utav barns språkutveckling och de avvikelser som finns. Under min tid i lärarutbildningen har jag aldrig fått någon information om barn som stammar och vad som är bra metoder för att arbeta med ett sådant barn.

Sång och ramsor

Samtliga pedagoger svarade att de arbetar med sång, ramsor och läsning för att öva barnens språkutveckling. Dessa metoder är bra metoder för att öva språkutveckling, men varför har de inte funderat på att ta det ett steg till och avancera för just de barnen som behöver det lite mer? Ännu en gång dras diskussionen tillbaka till det återkommande problemet, resurser och tid. Med pedagogernas kunskaper borde gå till att hjälpa barn som stammar mycket mer än vad som görs idag. Om inte den ordinariepersonalen har tid borde det ges tid eller anställas fler personer. Jag talade med flera talpedagoger under min förundersökning och de svarade alla att dem inte hade kunskap att arbeta med stammande barn i förskolan och att de då istället inte gjorde något mer än att skicka dem till logopederna. Men borde inte talpedagogerna finnas i verksamheten för att hjälpa barnen med sitt tal?

Förslag till vidare forskning:

Rudberg (2006) skriver att det är fyra gånger så vanligt att pojkar stammar framför flickor. Kan det bero på att pedagogerna lättare accepterar att flickorna är tysta och därför inte misstänker att det är något fel när dessa väljer att inte prata mer än vid tilltal. Försvinner många flickor bort som hade behövt hjälp på grund utav våra genus värdering?

Ett annat alternativ är att fortsätta min forskning genom att intervjua ännu ett antal pedagoger för att se deras erfarenheter om barn som stammar och vad som görs i förskolan. Det hade varit intressant att se om resultatet blev den samma eller om det blev ett helt annorlunda resultat. En annan variation hade varit att jämföra kunskapen i olika kommuner.

Litteraturförteckning:

- Alm, P, 1995. *Stamning*. Natur och kultur: Borås.
- Arnqvist, A, 1993. *Barns språkutveckling*. Studentlitteratur: Lund.
- Atterström, H, Persson, R, 2010. *Brister eller olikheter?* Studentlitteratur: Lund
- Axelsson, K, och Nordlund, C, 2004. Högstadielärares kunskap om och inställning till stamning. Umeå universitet: http://www.clinsci.umu.se/digitalAssets/48/48882_27-kurs3.pdf
- Bjereld, U, Demker, M, Hinnfors, J, 2007. *Varför vetenskap?* Studentlitteratur: Göteborg.
- Crowe, T.A, och Walton, J.H, 1981. Teacher attitudes toward stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 6.
- Evenshaug, O, Hallen, D, 2001. *Barn- och ungdomspsykologi*. Studentlitteratur: Lund.
- Kvale, S .1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund.
- Larsson, L, 1978. *Stammar du?* Stockholms Elitoffset: Stockholm.
- Lidström, H och Bergström, R. (2006) *Förskolepersonals inställning till och kunskap om stamning*. Umeå universitet: http://www.clinsci.umu.se/digitalAssets/48/48680_33kurs4.pdf
- Lundberg, A, 1995. *Stammande barn*. Liber utbildning AB: Stockholm.
- Nyberg, R, 2000. *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar*. Studentlitteratur: Lund.
- Patel, R och Davidson, B, 2003. *Forskningsmetodikens grunder*. Studentlitteratur: Linköping.
- Risberg, J. "Stamning: orsaker och mekanismer ur ett neuropsykologiskt perspektiv" <http://vrproj.vr.se/detail.asp?arendeid=3533> Lunds Universitet.
- Rudberg, L-A, 2006. *Barns tal och språksvårigheter*. Studentlitteratur: Lund.
- Skollagen 1997. Sveriges regering. Utbildnings departementet: <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100>
- Skolverket, 2005. *Allmänna råd och kommentarer, kvalitet i förskolan*.
- Stendahl, M, 1980. *Språkstimulans för förskolebarn*. Liber läromedel: Lund.
- Svensson, A-K, 2008. *Språkglädje*. Studentlitteratur: Lund.
- Söderbergh, R, 1979. *Barns tidiga språkutveckling*. Liber: Stockholm.
- Yeakle, M.K och Cooper, E. B. 1986. Teachers perceptions of stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 11: 345-349.

Utbildningsdepartementet, 2004. Lpo-94. *Läroplan för grundskolan*. Stockholm..

Utbildningsdepartementet, 1998. Lpfö-98. *Läroplan för förskolan*. Stockholm.

Öhman, M, 2000. *Empati genom lek och språk*. Liber: Falköping.

Stamningsförbundets hemsida. URL: www.stamningsforbundet.se Hämtat: 27/9 2010

Förklaring till stamning. URL: http://sv.wikipedia.org/wiki/Stamning_27/9 Hämtat: 27/9 2010

Hemsida om stamning. URL: http://www.stamning.se/fakta/fakta_om_stamning.html
Hämtat: 27/9 2010

Skolverket. URL: <http://www.skolverket.se> Hämtat 28/9 2010

Bilaga 1

Intervju frågor:

1. Hur många barn har ni på er avdelning på er förskola?
2. Vilken utbildning har du?
3. När slutförde du din utbildning?
4. Vad anser du om små barns språkutveckling, hur viktig är den?
5. Ser du annorlunda på barns språkutveckling idag jämfört med när du precis började arbeta?
6. Har du stött på barn som stammar i ditt arbete? Vad gjorde ni då?
7. Har ni några barn som stammar i er verksamhet idag?
8. Hur arbetar ni pedagogiskt med språkutvecklingen hos barn?
9. Hur skulle du vilja arbeta med barn som har en språkstörning?

Följdfrågor:

Arbetar du så idag?

Vad hindrar dig från att arbeta så?